

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2018

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tłumaczenie tekstów oraz korekta językowa native speakerów tekstów
artykułów naukowych oraz recenzji naukowych w tomach XIII (2018) i XIV (2019)
finansowane w ramach umowy 790/P-DUN/2018 ze środków
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

The translation and the proofreading by a native speaker of the texts
of academic articles and reviews in the volumes XIII (2018) and XIV (2019)
financed as part of the Agreement 790/P-DUN/2018 from the funds
of the Ministry of Science and Higher Education allocated for the purpose
of promoting and propagating science.

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2018

Komitet naukowy / Scientific Committee:

Prof. Peter van Alfen, Prof. Michael Alram, Prof. Aleksander Bursche, Prof. François de Callatay, Dr Karsten Dahmen, Prof. Georges Depeyrot, Dr Haim Gitler, Zofia Gołubiew, Prof. Wiesław Kaczanowicz, Elżbieta Korczyńska, Prof. Katerini Liampi, Prof. Adam Małkiewicz, Prof. Andrew Meadows, Prof. Mariusz Mielczarek, Dr Jiří Militký, Prof. Janusz A. Ostrowski, Prof. Maciej Salamon, Prof. Bernhard Weisser

Redakcja / Editorial Board:

Redaktor / Editor in Chief – Jarosław Bodzek

Zastępca redaktora / Associate Editor – Mateusz Woźniak

Sekretarze / Secretaries – Dorota Malarczyk, Anna Bochnak, Barbara Zając

Redaktor tematyczny / Theme Editor:

Peter van Alfen

Redaktor językowy / Linguistic Editor:

Peter van Alfen

Recenzenci / Reviewers:

Prof. Katarzyna Balbuza, Dr hab. Tomasz Bochnak, Dr Dario Calomino, Dr Karsten Dahmen, Dr Oliver Hoover, Dr Witold Garbaczewski, Dr Adam Kędzierski, Dr hab. Agata Kluczek, Dr Kamil Kopij, Dr Julio M. del Hoyo-Meléndez, Dr Dubravka Ujes Morgan, Dr Kyrilo Myzgin, Dr Ulrike Peter, Dr Adrian Popescu, Prof. Stephen K. Scher, Dr Szymon Tracz, Dr David Wigg-Wolf, Prof. Michel Wiedemann

Redaktorzy prowadzący / Commissioning Editors:

Dorota Malarczyk, Anna Kowalczyk

Tłumaczenia / Translations:

David Daniel

Korekta / Proofreading:

David Daniel, Aedaan Shaw

Projekt graficzny i typografia / Graphic Design and Desk Top Publishing:

Luiza Berdak

Skład i łamanie / Typesetting and Page Layout:

Joanna Słomska

Adres redakcji / Address of the Editorial Office:

Muzeum Narodowe w Krakowie

ul. Józefa Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków

tel. (+48) 12 433 58 50

e-mail: notae@mnk.pl

<http://mnk.pl/notae-numismaticae-zapiski-numizmatyczne-1>

Wyłącznie odpowiedzialność za przestrzeganie praw autorskich dotyczących materiału ilustracyjnego ponoszą autorzy tekstów.
Authors of the texts bear the sole responsibility for observing the copyright illustrations.

Wersją pierwotną pisma *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* jest wersja elektroniczna.

The electronic edition of the *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* is treated as its original version.

© Muzeum Narodowe w Krakowie i Autorzy, 2018

ISSN 1426-5435

SPIS TREŚCI / CONTENTS

- 9 Od redakcji
10 *From the Editors*

ARTYKUŁY / ARTICLES

- EMANUEL PETAC
13 About the Sarmizegetusa Hoard from 1998 and the Possible Chronology of Burebista's Campaign to the Black Sea Border
O skarbie z Sarmizegetusy z 1998 roku i przypuszczalnej chronologii kampanii Burebisty ku wybrzeżom Morza Czarnego
- HELLE W. HORSNÆS, MALENE REFSHAUGE BECK
37 A Hoard of Republican Denarii from Skellerup, Denmark – A Preliminary Report
Skarb denarów republikańskich ze Skellerup, Dania – uwagi wstępne
- JAROSŁAW BODZEK, RENATA MADYDA-LEGUTKO
53 Coins of the Rulers of Cimmerian Bosphorus Found in Poland
Znaleziska monet władców Bosporu Kimeryjskiego na ziemiach polskich
- EVGENI I. PAUNOV
93 The Start of the Coinage of Philippopolis under Domitian
Początki mennictwa Philippopolis za panowania Domicjana
- SZYMON JELLONEK
101 Roman Foundation Myths on Colonial Coinage
Rzymskie mity założycielskie na monetach kolonialnych
- ARKADIUSZ DYMOWSKI
127 Pseudo-Ancient Pseudo-Coins from Gdańsk. Remarks in the Margins of the Catalog of Finds of Ancient Coins in Medieval and Modern Contexts in Poland
Pseudoantyczne obiekty monetopodobne z Gdańska. Uwagi na marginesie katalogu znalezisk monet antycznych z kontekstów średniowiecznych i nowożytnych z terenu Polski
- BEATA MIAZGA, BORYS PASZKIEWICZ
137 The Metal Content of Selected Polish and Brandenburg Coins from the 14th and 15th Centuries
Metal wybranych monet polskich i brandenburskich z XIV–XV wieku
- HEINZ WINTER
171 Zu den Medaillen des Benvenuto Cellini – Der Bestand des Kunsthistorischen Museums Wien
The Medals of the Benvenuto Cellini in the Collection of the Kunsthistorisches Museum in Vienna
Medale Benvenuto Celliniego z kolekcji Kunsthistorisches Museum w Wiedniu

PAULINA TARADAJ

- 191 *Quo non augustior alter*. A Few Remarks on the Series of Small Medals Issued to Commemorate the Maneuvers of the Saxon Armies at Mühlberg in 1730
"Quo non augustior alter". Kilka uwag na temat serii małych medali wydanych z okazji kampamentu wojsk saskich pod Mühlbergiem w 1730 roku

ZNALEZISKA / FINDS

JAN BULAS, PIOTR N. KOTOWICZ

- 209 New Roman Coin Finds from the Upper San River Basin
Nowe znaleziska monet rzymskich z dorzecza Górnego Sanu

TOMASZ WAGNER, BARBARA ZAJĄC

- 225 New Roman Coin Finds from the Region of Częstochowa
Nowe znaleziska monet rzymskich z okolic Częstochowy

ANNA BOCHNAK, MATEUSZ WOŹNIAK

- 245 Fragment XVI-wiecznego skarbu z Zawiercia – Kromolowa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie
Part of a 16th-Century Hoard from Kromolów, Zawiercie, from the Collections of the National Museum in Krakow

VARIA

VIERA HUPALO

- 275 Ikonografia przedstawień na medalikach religijnych z grobów w kościele pobernardyńskim w Dubnie na Wołyniu (Ukraina)
The Iconography of Images on Religious Medallions from Graves in the Former Bernardine Church in Dubno, Volhynia (Ukraine)

RECENZJE / REVIEWS

BARBARA ZAJĄC

ARNAUD SUSPÈNE, VINCENT DROST, ANDREW BURNETT,
LAURENT BRICAULT

- 307 *Rome et les provinces. Monnayage et histoire. Mélanges offerts à Michel Amandry*. Numismatica Anatolica 7. Bordeaux: Ausonius éditions: avec le concours de Spink 2017, 463 pages; ISBN 978-2-35613-197-3

KRONIKA / CHRONICLE

MATEUSZ WOŹNIAK

- 315 Kronika Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie (2017)
322 *The Chronicle of the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow* (2017)

JAROSŁAW BODZEK

331 Kronika Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk
Oddział w Krakowie (2017)

333 *The Chronicle of the Numismatic Section of the Commission on Archaeology of
the Polish Academy of Sciences (Krakow Branch of the Polish Academy of Sciences)*
(2017)

PAWEŁ GOŁYŹNIAK

335 Conference Report: *Coinage in Imperial Space. Continuity or Change from
the Achaemenid to Hellenistic Kingdoms?* Krakow, 28th June – 2nd July 2017

NEKROLOGI / OBITUARIES

JAROSŁAW BODZEK, MATEUSZ WOŹNIAK

345 Bogumiła Haczewska (4 maja 1943 – 31 grudnia 2017)

350 *Bogumiła Haczewska (4th May 1943 – 31st December 2017)*

357 Bibliografia prac Bogumiły Haczewskiej

Bibliography of Bogumiła Haczewska's Works

HENRYK WOŹNIAKOWSKI

361 Izabella Godlewska de Aranda (18 grudnia 1931 – 12 czerwca 2018)

363 *Izabella Godlewska de Aranda (18th December 1931 – 12th June 2018)*

Bogumiła Haczewska (1943–2017). Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, wrzesień 1995 r. Fot. I. Feldblum
Bogumiła Haczewska (1943–2017). Emeryk Hutten-Czapski Museum, September 1995. Photo: I. Feldblum

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce tom XIII *Notae Numismaticae – Zapisków Numizmatycznych*. Zgodnie z przyjętym zwyczajem teksty o tematyce międzynarodowej publikujemy w językach kongresowych, a teksty odnoszące się w większym stopniu do zainteresowań czytelnika polskiego w języku polskim. Wszelkie informacje dla autorów oraz archiwalne tomy naszego czasopisma dostępne są na stronie www.mnk.pl.

31 grudnia 2017 roku zmarła Bogumiła Haczewska (1943–2017), emerytowany, wieloletni pracownik i kierownik Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie, znawczyni mennictwa średniowiecznego i gdańskiego, zastępca redaktora i członek komitetu redakcyjnego *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. Była osobą mocno zaangażowaną w działalność społeczną: reaktywowała w 1989 roku w Muzeum Narodowym Związek Zawodowy „Solidarność”, działała w Towarzystwie Przyjaciół Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego, zakładała Stowarzyszenie Muzealników Polskich, najważniejszą dziś organizację skupiającą pracowników polskich muzeów. Niezwykle pracowita, świadoma odpowiedzialności wynikającej ze sprawowanych przez siebie funkcji, całą sobą oddana była Gabinetowi Numizmatycznemu.

Jej pamięci poświęcamy XIII tom *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, nie mając wątpliwości, że czasopismo to nie powstałoby bez jej zaangażowania.

Redakcja

Dear Readers,

It is with great pleasure that we present to you Volume XIII of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. In accordance with our customary practice, all the texts concerned with subjects of international interest or significance have been published in the conference languages, while those of more relevance to Polish readers – in Polish. Information for prospective authors as well as previously published volumes of our journal can be found at www.mnk.pl.

A worker of many years at the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow and then the cabinet's director before she retired, Bogumiła Haczewska (1943–2017) passed away on December 31, 2017. An expert on medieval coinage and coinage from Gdańsk, Haczewska was deputy editor and a member of the editorial committee of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. Whether she was reactivating the Solidarity labor union at the National Museum in 1989 or busy doing work for the Association of Benefactors of the Emeryk Hutten-Czapski Museum or else putting together the Association of Polish Museologists, the most important organization for employees at Polish museums, Haczewska was heavily engaged in doing social work. An exceptionally hard worker, Haczewska was conscious of the responsibility resulting from the offices she held, giving her whole self to the Numismatic Cabinet.

It is in memory of Bogumiła Haczewska that we dedicate the 13th volume of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, there being no doubt that the journal would never have been created without her full commitment.

The Editors

JAROSŁAW BODZEK

Muzeum Narodowe w Krakowie

Kronika Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie (2017)

W 2017 r. Sekcję Numizmatyczną Komisji Archeologicznej PAN tworzyło 11 członków: Przewodniczący Sekcji – dr hab. Jarosław Bodzek (Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków; Muzeum Narodowe w Krakowie), prof. Wiesław Kaczanowicz (Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego, Katowice), prof. Aleksander Krawczuk (emerytowany, Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Janusz A. Ostrowski (emerytowany, Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Maciej Salamon (Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków), prof. Stefan Skowronek (członek honorowy, emerytowany, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), prof. Joachim Śliwa (emerytowany, Uniwersytet Jagielloński, Kraków), prof. Zenon Woźniak (emerytowany, Polska Akademia Nauk, Kraków), prof. Marcin Wołoszyn (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Kraków, Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów), prof. Marek Jan Olbrycht (Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego) oraz dr hab. Agata Aleksandra Kluczek (Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego).

W 2017 r. odbyły się trzy posiedzenia Sekcji Numizmatycznej. Miejscem obrad była sala audiowizualna Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego w Krakowie (Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie), przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 12. Referaty były poświęcone numizmatyce starożytnej i średniowiecznej. Łącznie w posiedzeniach wzięły udział 32 osoby.

W dniu 21 marca 2017 r. dr Adam Degler (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu oraz dr Kyrylo Myzgin (Uniwersytet Warszawski) przedstawili wykład „Zbiór Benesza. Prawdziwe znaleziska czy mistyfikacja?”. Autorzy zaprezentowali rezultaty badań nad kolekcją monet Ernesta Benesza znajdującą się

od 1936 r. w zbiorach Muzeum Archeologicznego w Krakowie oraz propozycje metody oceny autentyczności dawnych znalezisk monet. W posiedzeniu wzięło udział 15 uczestników.

W dniu 19 kwietnia 2017 r. dr Thomas Faucher, IRAMAT (CNRS et l'Université d'Orléans, Francja) wygłosił wykład „Making a mint: the Ptolemaic coinage of Egypt”. Autor omówił szczegółowo zagadnienia związane z techniką produkcji monet oraz organizacją mennictwa w Egipcie ptolemejskim. W spotkaniu wzięło udział 9 osób.

W dniu 31 maja 2017 r. dr Antonino Crisà (University of Warwick, Anglia) przedstawił wykład „The newly-found world of tokens: an overview of Hellenistic and Roman Sicily”. Autor zaprezentował projekt realizowany obecnie przez University of Warwick, a finansowany przez Unię Europejską, poświęcony starożytnym tesserom. Celem projektu jest zestawienie korpusu artefaktów na podstawie znalezisk oraz egzemplarzy przechowywanych w różnych kolekcjach muzealnych. W posiedzeniu wzięło udział 8 osób.

W 2016 r. prowadzono prace redakcyjne nad XII (2017) tomem czasopisma *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. Ukazało się ono na początku 2018 roku. Jest to pismo naukowe poświęcone zagadnieniom z zakresu numizmatyki, wydawane wspólnie przez Muzeum Narodowe w Krakowie oraz Sekcję Numizmatyczną Komisji Archeologicznej PAN Oddział w Krakowie. Redaktorem czasopisma jest dr hab. Jarosław Bodzek.

Adres autora:

Jarosław Bodzek
Gabinet Numizmatyczny, Muzeum Narodowe w Krakowie
ul. Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków
e-mail: jbodzek@mnk.pl

JAROSŁAW BODZEK

The Chronicle of the Numismatic Section of the Commission
on Archaeology of the Polish Academy of Sciences
(Krakow Branch of the Polish Academy of Sciences) (2017)

In 2017, as in the previous year, the Numismatic Section of the Polish Academy of Sciences' Commission on Archaeology had a staff of eleven members: the chairman of the section, Dr. hab. Jarosław Bodzek (Institute of Archaeology of the Jagiellonian University, Krakow; National Museum in Krakow); Prof. Wiesław Kaczanowicz (Institute of Archaeology of the University of Silesia in Katowice); Prof. Aleksander Krawczuk (retired, Jagiellonian University, Krakow); Prof. Janusz A. Ostrowski (retired, Jagiellonian University, Krakow); Prof. Maciej Salamon (Institute of History of the Jagiellonian University, Krakow); Prof. Stefan Skowronek (retired, Pedagogical University, Krakow); Prof. Joachim Śliwa (retired, Jagiellonian University, Krakow); Prof. Zenon Woźniak (retired, Polish Academy of Sciences, Krakow); Prof. Marcin Wołoszyn (Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences, Krakow; University of Rzeszów); Prof. Marek Jan Olbrycht (Institute of History of the University of Rzeszów); and Dr. hab. Agata Aleksandra Kluczek (Institute of History of the University of Silesia in Katowice).

Over the course of 2017, the Numismatic Section held three meetings. The venue was the main auditorium of the Emeryk Hutten-Czapski Museum in Krakow (a division of the National Museum in Krakow), at 12 Piłsudski Street. The papers delivered during these sessions concerned subjects from the fields of ancient and medieval numismatics. Altogether, the sessions were attended by as many as thirty-two people.

On March 21, 2017, Dr. Adam Degler (Ossoliński National Institute, Wrocław) and Dr. Kyrilo Myzgin (University of Warsaw) delivered a lecture titled "Zbiór Benesza. Prawdziwe znaleziska czy mistyfikacja?" (Benesz's Collection. Real Finds or a Hoax?). Here, the authors presented the results of their research on Ernest Benesz's coin collection, which, as of 1937, makes up part of the collections of the Archaeological Museum of Krakow. Suggestions were also given as to how the authenticity of old coin finds can be determined. Fifteen people took part in the session.

On April 19, 2017, Dr. Thomas Faucher of the Institut de Recherche sur les ArchéoMATériaux (La Centre national de la recherche scientifique and the Université d'Orléans, France) delivered a lecture titled "Making a Mint: the Ptolemaic Coinage

of Egypt”. Dr. Faucher gave a detailed account of the issues related to the technology behind the production of coins and the organization of coinage in Ptolemaic Egypt. Nine people took part in the session.

On May 31, 2017, Dr. Antonino Crisà (University of Warwick, England) delivered a lecture titled “The Newly-Found World of Tokens: An Overview of Hellenistic and Roman Sicily” in which he described a project currently taking place at the University of Warwick on ancient tesserae. Financed by the European Union, the aim of the project is to compile a corpus of artifacts on the basis of the finds and pieces kept in various museum collections. Eight people took part in the session.

In 2017, we did editorial work on Volume XII (2017) of the periodical *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*, which was published in early 2018. *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* is an academic journal dedicated to topics from the field of numismatics, jointly issued by the National Museum in Krakow and the Numismatic Section of the Polish Academy of Sciences’ Archaeological Committee (the Krakow Branch). Dr. Hab. Jarosław Bodzek is the periodical’s editor-in-chief.

Author’s address:

Jarosław Bodzek
Numismatic Cabinet, The National Museum in Krakow
12 Piłsudski Street, 31-109 Krakow, Poland
e-mail: jbodzek@mnk.pl